

**מצגת ליחידת נתי"ב – (ניתוח תופעות
יסוד במרחב) בנושאים:
תפרוסת אוכלוסייה, גורמי מיקום
ומדרג עירוני**

אילת כ"ץ - תוכנית היל"ה

כיצד מופיעים נושאים אלה במבחנים?

- שאלות תפרוסת אוכלוסייה מסתמכות על **מפה פיסית**, בה רואים היכן נמצאות הערים הגדולות והבינוניות, היכן יש ריכוז וצפיפות בהתיישבות והיכן קיימת דלילות בהתיישבות.
- סעיפי העיור מסתמכים על **אטלס מפה פיסית וכלכלית**, ברוב המקרים מצורפת טבלת נתוני גודל הערים הגדולות במדינה/בחבל.
- **השאלות עוסקות לרוב בנושאים הבאים :**
 1. **תאור תפרוסת האוכלוסייה והגורמים לכך** - צפיפות ולדלילות
 2. **קביעת המדרג העירוני** – סוג המדרג : תקין, חסר/ראשה, דו ראשי.
 3. **גורמי מיקום של הערים הגדולות** כגון- בקרבת מחצבים, ערי נמל, צומת דרכים, אקלים, טופוגרפיה, מקורות מים...
 4. **גורמי מיקום של עיר הבירה והתפתחותה** – גורמים היסטוריים-מורשת קולוניאליסטית , מיקום במרכז המדינה, מחצבים, יכולת כלכלית.

תפרוסת וצפיפות אוכלוסייה

■ מהי "צפיפות אוכלוסייה"?

- מדד המבטא כמה בני אדם בממוצע חיים בשטח נתון. המושג "צפיפות אוכלוסייה" משמש לבדיקה ופיזור האוכלוסייה במקומות שונים בעולם.

■ איך מחשבים צפיפות אוכלוסייה?

- מחלקים את מספר התושבים במדינה לשטח המדינה בקמ"ר. לדוגמא ישראל: $8.200,00$ חלקי $21,946$ קמ"ר = 237 תושבים לקמ"ר.

- **צפיפות אוכלוסין** - מדד כמותי שמתאר כמה אנשים בממוצע חיים על שטח נתון.
- **צפיפות לקמ"ר** - חלוקת מספר התושבים לשטח המדינה.

תפרוסת אוכלוסייה

תפרוסת אוכלוסייה

- מדד תיאורי המתאר כיצד מתפזרת האוכלוסייה במרחב, כיצד מתפרסת האוכלוסייה (באופן אחיד, לא אחיד בחלקים השונים של המדינה)
- **כדי לתאר את תפרוסת האוכלוסייה נשתמש במפה הפיזית של חבל הארץ/המדינה בה אנו עוסקים.**
במפה נוכל להבחין היכן ממוקמים היישובים השונים על פי סדרי גודלם על פני המרחב ובאמצעותה נתאר את אופן פיזור של האוכלוסייה על פני המדינה, תוך התייחסות ולחבלים המאוכלסים והדלילים.

תפרוסת אוכלוסייה

• בנושא תפרוסת אוכלוסייה

□ מבקשים לתאר את תפרוסת האוכלוסייה וצפיפותה (אזורים צפופים, אזורים דלילים) ולהביא סיבות לכך.

□ בתשובה יש להשתמש בדגמי התפרוסת:

אורכית, מקובצת, הומוגנית, מפוזרת.

□ יש לתאר היכן יושבת האוכלוסייה והיכן לא.

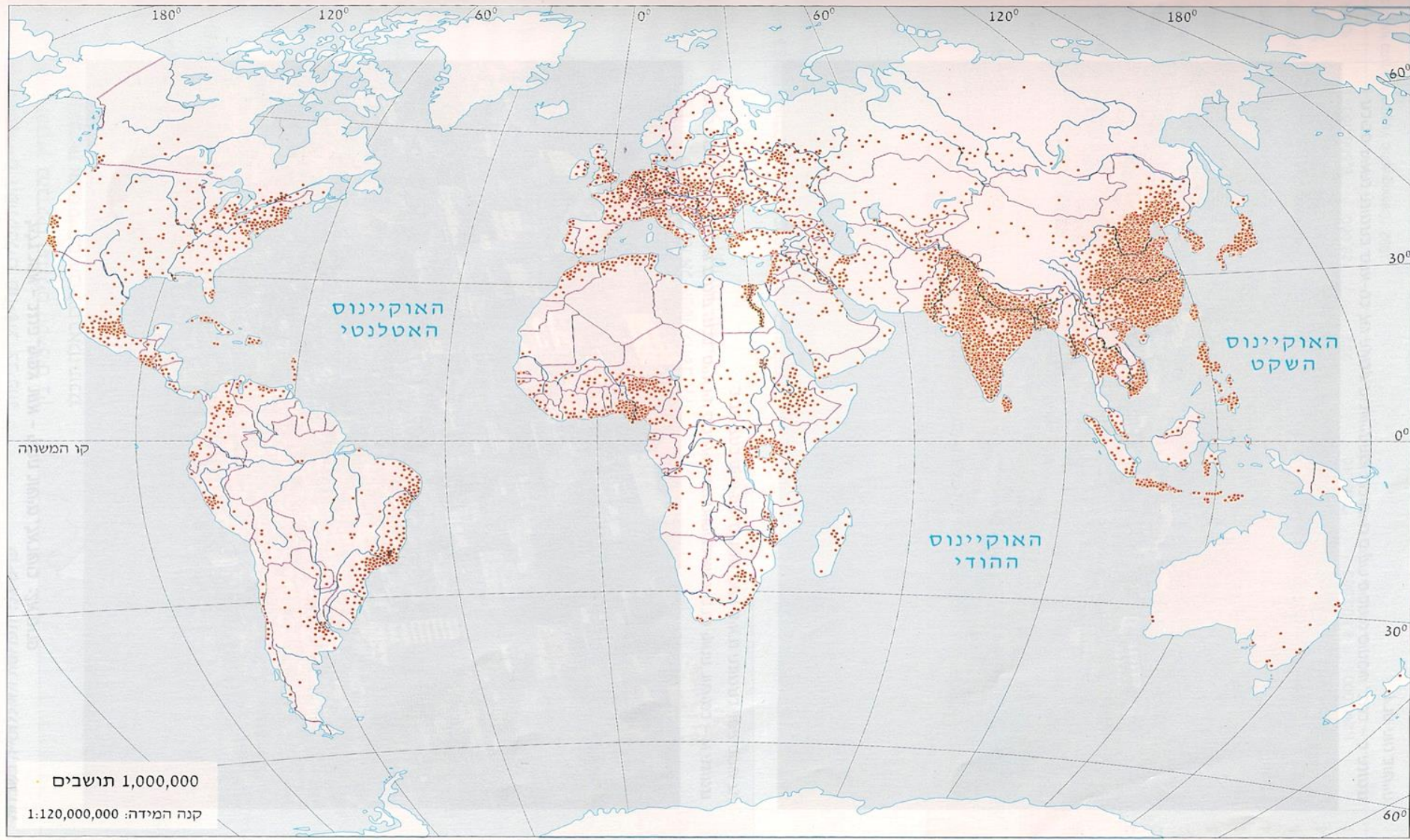
דגמי תפרוסת אוכלוסייה

- **תפרוסת אורכית/ קווית/ לינארית :** האוכלוסיה מתפרסת לאורך קו/רצועה מסוים. לאורך ציר מסוים לדוגמא: מצרים לאורך נהר הנילוס, 70% מאוכלוסיית ישראל לאורך החוף. (קו חוף, לאורך נהר, בצמוד למסילת ברזל).
- **תפרוסת מקובצת:** האוכלוסיה מתרכזת סביב מוקד מסויים. (באזור בו יש הרבה מחצבים, ליד וסביב אגמים)
- **תפרוסת מפוזרת:** התפרסות מפוזרת ולא אחידה על פני שטח המדינה.
- **תפרוסת הומוגנית/אחידה:** התפרסות שווה ואחידה של הערים על פני שטח המדינה. מצב שכמעט ולא קיים.
- לדוגמא: הולנד ובלגיה בשל התנאים הפיזיים הדומים.

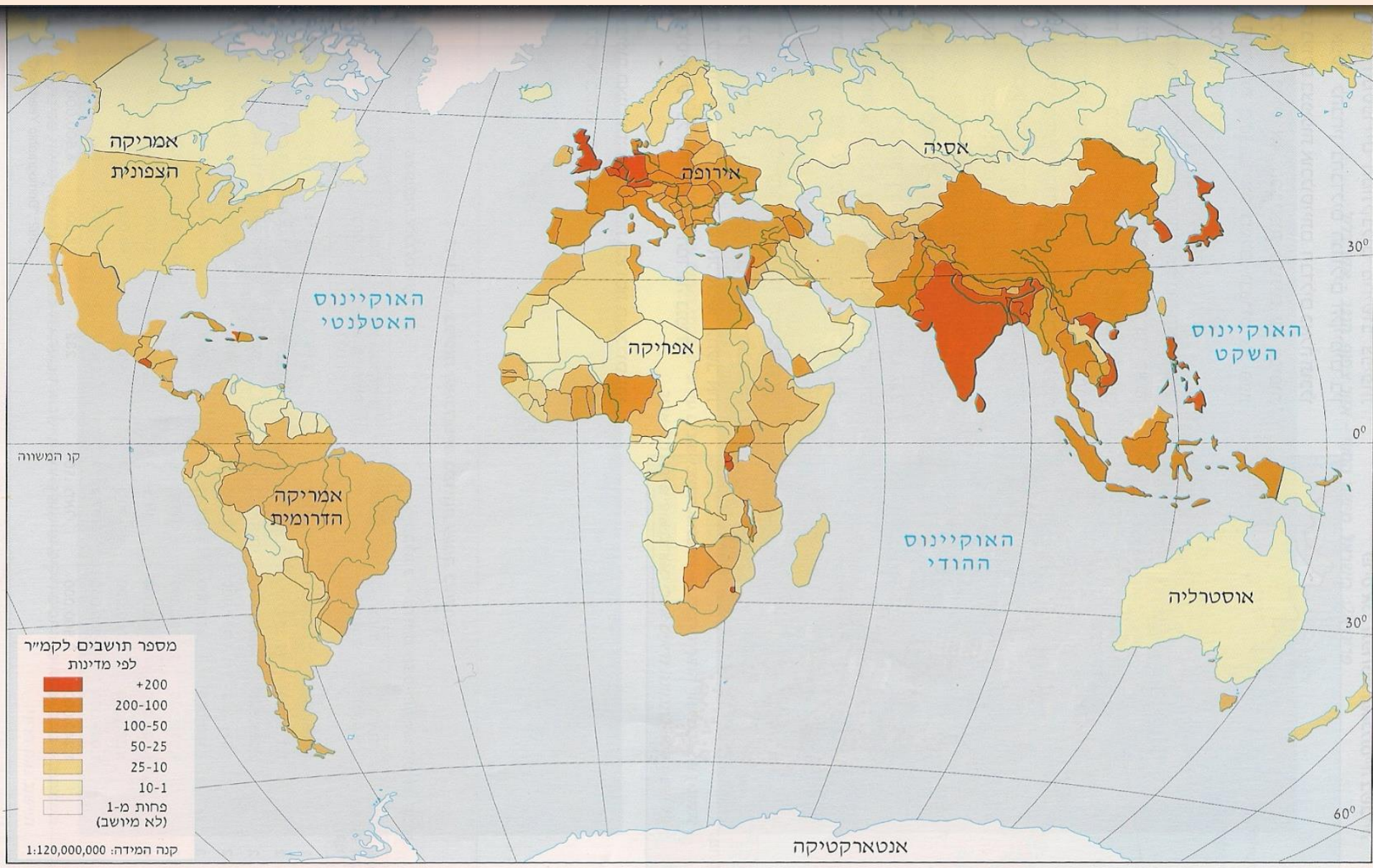
הדגמה לדגמי תפרוסת אוכלוסייה

- נפתח את מפת דרום אפריקה פיסיית
- המדינה היא: **אפריקה הדרומית**
- נוכל לראות דגם מקובץ בצפון מזרח המדינה, סביב העיר יוהנסברג מקבץ של ערים גדולות.
- נוכל לראות דגם אורכי/קווי לאורך החוף המזרחי- ערים כמו דרבן, איסט לונדון, פורט אליזבת
- דגם מפוזר בכל המדינה.
- ניתן לראות אזור דליל במערב המדינה – ישוביים קטנים בלבד פרט לקיפטון. אזור צפוף בהתישבות – מזרח המדינה בעיקר צפון מזרח
- נוכל להסביר את הדלילות ע"י האקלים הפחות נוח, את הצפיפות ע"י כמות המחצבים הרבה והיכולת החקלאית, האקלים הנוח יותר.

מפת תפוצת אוכלוסיית העולם

צפיפות אוכלוסיית העולם - מקרא

אזורים דלילים באוכלוסייה

■ אילו אזורים בעולם ובמדינות, דלילים
באוכלוסייה?

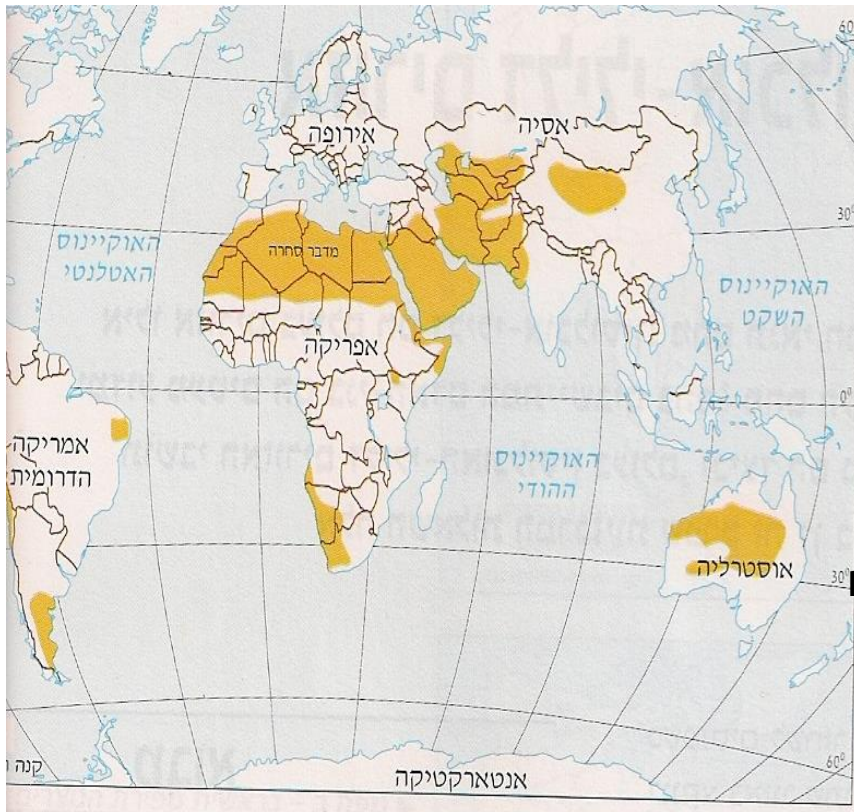
■ מדבריות

■ אזורי אקלים קרים וקוטביים

■ יערות גשם

■ אזורים הרריים

המדבריות החמים - אזורים דלילים באוכלוסייה

■ תנאי הטבע במדבר :

1. כמות משקעים קטנה מאוד (200 מ"מ)
2. חום כבד – טמפרטורות גבוהות 30-40 מעלות ויותר.
3. טמפ' קיצוניות – הבדלים גדולים בין חורף לקיץ ובין יום ללילה. (משרע גדול)
4. מחסור במים זמינים – בגלל החום ובגלל שיש פחות גשם.
5. רוחות חזקות
6. מיעוט קרקעות הראויות לעיבוד חקלאי
7. מיעוט צמחים ובעלי חיים – קושי להתקיים בתנאים אלו- קיימת התאמה
8. מקורות פרנסה מועטים – גידול בע"ח שמסוגלים לשרוד (גמלים ועיזים).
9. מיעוט התיישבות אנושית

אזורים קרים ומדבריות הקרח

תנאי הטבע באזורים הקרים

אזורים קרים משתרעים בין קווי הרוחב 60 מעלות – 90 מעלות (צפון ודרום)

1. טמפרטורות נמוכות - מתחת ל-0 מעלות בחלק מהשנה , לפחות שלושה חודשים
2. כמות משקעים הולכת ופוחתת לכוון הקטבים, עד 200 מ"מ בשנה.
3. רוחות חזקות וקרות
4. מיעוט בצמחייה ובעלי חיים
5. מיעוט באוכלוסייה
6. חושך- לילה נצחי בחלק מהשנה

יערות הגשם

©מצויים בין קווי רוחב 0-20 משני צידי המשווה חלקם מתפשטים עד לקו הרוחב 25 מעלות.

1. צמחייה סבוכה- אינה מאפשרת מעבר. נושא סלילת דרכים מורכב וקשה.
2. טמפרטורות גבוהות כל השנה, לחות גבוהה מהווים מצע נוח להתפתחות והמצאות חיידקים נגיפים וטפילים הגורמים לאי נוחות ולמחלות קשות.
3. חקלאות- בירוא יערות, פוריות הקרקע יורדת בשל סחיפת קרקע הנגרמת ע"י הגשמים.
4. מערכת הדישון הטבעית נהרסת.
5. כריתת יערות לתעשייה - קונפליקט אקולוגי עולמי ומקומי.

אזורים הרריים

1. מדרונות תלולים המקשים על התיישבות, פיתוח תחבורה - סלילת כבישים ומסילות ברזל.
2. סחף קרקעות מהגשמים.
3. טמפרטורה נמוכה ככל שעולים בגובה
4. קושי לגדל גידולים חקלאיים
5. צמחייה טבעית מועטה,
6. שלג וקרח בפסגות ההרים
7. ככל שעולים בגובה כמות החמצן קטנה.

גורמי מיקום- צפיפות ודלילות אוכלוסייה

- גורמים אפשריים לצפיפות אוכלוסיה:
- טופוגרפיה מישורית (קל לבנות ולפתח תשתיות)
- חופים = פיתוח נמלים, פיתוח מסחר ויצוא ייבוא, תיירות ודיג
- אקלים נוח = אקלים נוח יחסית למדינה, שמאפשר קיום אנושי, ומאפשר חקלאות.
- מקורות מים = מים מתוקים (נהרות, ימות) לשתייה, לחקלאות, לשיט ותחבורה ימית.
- קרקעות: ככל שהקרקע פורייה יותר היא מושכת יותר אוכלוסיה חקלאית. קרקעות פוריות נמצאות לאורך נהרות, בשפך הנהרות בדלתאות, בבקעות ובמישורים.
- עמקי נהרות: נהר עשוי לשמש לתחבורה, אנרגיה הידרואלקטרית, השקיה, דיג, תיירות.
- צירי תחבורה- מיקום על דרך מרכזית/צומת תחבורה- נתיב שיט או מיצר אסטרטגי (כמו הבוספורוס באיסטנבול)
- בקרבת מחצבים ו/או מקורות אנרגיה
- גורמים היסטוריים (עבר קולוניאלי, בירת תרבות בעבר)
- מרכזי דת. דוגמאות: מכה ומדינה בערב הסעודית, כרבלה ונג'ף בעיראק (מרכזי דת שיעיים), ירושליים, ותיקן, יוטה - יש מרכז של המורמונים (זרם של נצרות).
- הכוונה ממשלתית: קביעת עיר בירה, מדיניות פיזור אוכלוסיה ותכניות פיתוח.

גורמי מיקום

סיבות אפשריות לדלילות אוכלוסיה:

- 1. אזורים הרריים ומבודדים.
- 2. אקלים קשה – חם או קר מאוד.
- 3. מרחק ממרכז הכובד הכלכלי של המדינה.

התיישבות עירונית :

- יש להתייחס למיקום היישובים, לגודלם, למדרג העירוני.
- מיקום ואיתור ערים ויישובים- גורמי מיקום (זהים לגורמי מיקום של תפרושת אוכלוסייה)
- המיקום הכללי – כוונים: צפון, דרום וכו', מרכז המדינה או שוליה.
- מיקום העיר ביחס לחוף – האם שוכנת על יד החוף או במרחק (יש לציין את המרחק, על פי קנה המידה). המיקום ביחס לפני השטח – האם שוכנת במישור או בהר וכו'.
- נתוני איתור – אלו פרטים יותר ספציפיים: האם שוכנת על יד מפרץ – יש לרשום את שמו, האם שוכנת בשפך נהר, האם שוכנת ליד נהר, אגם, ימה, באיזה אזור אקלים שוכנת.
- האם שוכנת בצומת דרכים לאורך כביש, לאורך מסילת ברזל, האם שוכנת בסביבה חקלאית, האם יש לה עורף חקלאי* גדול, האם שוכנת באזור מחצבים, יש למנות אותם.
- האם היא עיר הבירה האם יש לה עבר היסטורי, דתי.
- (*) מושג: עורף כלכלי של העיר: עורף כלכלי מוגדר כאזור שיש לעיר מערכת יחסי גומלין כלכליים עימו, זה יכול להיות אזור חקלאי או אזור שיש בו מחצבים.
- הסביבה מספקת את חומרי הגלם לתעשייה והעיר מעניקה לסביבה שירותים כמו חנויות לאספקה חקלאית בנקים, יועצים וכו'.
- ככל שהעורף החקלאי עשיר וגדול יותר גם העיר תתפתח ותגרום להתפתחות הסביבה (החקלאית)

גורמי מיקום – פירוט

הגורמים לצפיפות או דלילות אוכלוסייה

דומים/זהים לגורמי מיקום של עיר

1. **טופוגרפיה מישורית**: פיתוח תשתיות, פיתוח תעשייתי, קל לבנות, נוח יותר למגורים ומחייה.
2. **קרבה לים**: נגישות נוחה (תחבורה ימית), מגוון תעסוקתי: תיירות, מסחר- יבוא ייצוא ודייג.
3. **אקלים נוח**: ביחס למדינה, טמפרטורות נוחות, וכמות משקעים המאפשרת חקלאות.
4. **קרבה למקורות מים**: בעבר היה נתון הכרחי קירבה למים מתוקים |(נהרות, אגמים) כיום תלות נמוכה במדינות מפותחות. במדינות מתפתחות, עדיין קיימת תלות בין התיישבות, חקלאות וקירבה למים מתוקים.

המשך גורמי מיקום

5- קרבה לנהרות או אגמים: מאפשרת

פיתוח תחבורה ימית, דיג, תיירות

6. קרבה למחצבים: מנוף לפיתוח

תעשייתי, תעשייה כבדה - מקורות

פרנסה.

7. קרבה לדרכים ראשיות: התפתחות

מסחר ושירותי דרך - מקורות פרנסה.

גורמים היסטוריים/פוליטיים/דתיים

- גורם פוליטי: פיתוח אזורי שוליים במדינה ע"י פיתוח עיר או הקמת עיר חדשה בשל סיבות פוליטיות ואחרות (קנברה אוסטרליה וברזיליה בברזיל).
- גורם היסטורי: התפתחותה של עיר קדומה שהסיבות להקמתה בעבר, לא רלוונטיות כיום.
- גורם היסטורי - עיר קולוניאלית.
- גורם דתי / פולחני: התפתחות של עיר בגלל סיבות דתיות (ירושלים ומכה).

גורמי מיקום שקשה לראותם במפות

גורמים ביטחוניים- גבולות, סכסוכים

גורמים מדיניים ופוליטיים- פיזור אוכלוסייה

גורמים אידיאולוגיים – התיישבות באזורים בשל

אמונה

אילו גורמי מיקום ניתן לזהות במפות?

ניתן לזהות במפות הפיסיות, האקלימיות והכלכליות
באטלס את הגורמים הבאים:

טופוגרפיה מישורית, קרבה לים, אקלים נוח יחסית
למדינה, קרבה למקורות מים מתוקים, קרבה
לנהרות או אגמים, הימצאות מחצבים ומשאבי
אנרגיה, יכולת חקלאית, קרבה לדרכים ראשיות.

לא ניתן לזהות באטלס את הגורמים הבאים: בעיות
פוליטיות בטחוניות, אידיאולוגיה והכוונה
ממשלתית, גורמי דת.

מדרג עירוני

- גודל העיר, והיררכיה בסדרי גודל. מדרג יכול להיות מדרג **מלא/ תקין** (מאפיין מדינות מפותחות) או **מדרג לא תקין/ חסר**- בו העיר הגדולה ביותר במדינה (לרוב עיר הבירה) גדולה באופן בלתי פרופורציונאלי לערים הבאות אחריה בסדר הגודל לפחות פי 2 (מדרג **"עיר ראשה"**) זהו מדרג המאפיין, לרוב מדינות מתפתחות.

מדרג עירוני- הגדרה ומדרג תקין

- **מדרג עירוני- מציין נתונים של גודל אוכלוסיית הערים, לפי היררכיה בסדרי גודל. (על פי חוק סדרי הגודל)**
 - **מדרג יכול להיות מדרג מלא/ תקין/מאוזן** (מאפיין בדרך כלל מדינות מפותחות)
1. עיר גדולה אחת או מספר ערים גדולות דומות במספרי האוכלוסייה שלהן, אינן גדולות פי 2 מהערים הבאות אחריהן במדרג. 2. מספר ערים גדולות.
3. מספר רב יותר של ערים בינוניות. 4. קבוצה גדולה של ערים קטנות. 5. כפרים

דוגמא להיררכיה וסדר גודל של אוכלוסייה - מדרג מאוזן/תקין/מלא:

עיר 1 – 6.000.000 מיליון תושבים

עיר 2- 5.500.000 מיליון תושבים

עיר 3- 4.000.000 מיליון תושבים

עיר 4- 3.500.000 מיליון תושבים

עיר 5- 2.500.000 מיליון תושבים

מדרג עירוני- מדרג עיר ראשה/חסר/לא תקין

- **מדרג יכול להיות לא תקין/ חסר/מדרג "עיר ראשה" - מדרג המאפיין לרוב, מדינות מתפתחות.**
- במצב כזה העיר הגדולה ביותר במדינה (לרוב עיר הבירה) גדולה באופן בלתי פרופורציונאלי מהערים הבאות אחריה במדרג. גודל האוכלוסייה שלה לפחות פי 2 ויותר מהעיר הבאה אחריה. מספר מועט של ערים גדולות ובינוניות, והרבה מאוד כפרים.
- **דוגמא להיררכיה וסדר גודל של אוכלוסייה - מדרג עיר ראשה/חסר/לא תקין**
- עיר 1 – 10.000.000 מיליון תושבים
- עיר 2- 3.000.0000 מיליון תושבים
- עיר 3- 800.000 נפש
- עיר 4- 600.000 נפש
- עיר 5- 250.000 נפש

מדרג עירוני דו-ראשי

- **מדרג יכול להיות דו ראשי**
- מצב בו ישנן 2 ערים גדולות בעלות מספר אוכלוסייה דומה
- **דוגמא להיררכיה וסדר גודל של אוכלוסייה -**
מדרג עירוני דו ראשי
- עיר 1 – 4.500.000 מיליון נפש
- עיר 2 – 4.000.000 מיליון נפש
- עיר 3 – 1.500.000 מיליון נפש

מדרג עירוני - סוגי מדרג עירוני

- **מדרג מאוזן/תקין "חוק סדרי הגודל" (מאוזן)** - מצב בו ההפרש בין העיר הראשונה לשנייה קטן מפי 2 או עד פי 2.
- מאפיין את המדינות המפותחות, שבהן יש הרבה ערים והבסיס הכלכלי הוא מסחר, תעשייה ושירותים ולא חקלאות.
- **מדרג עיר ראשה** - כאשר העיר הראשונה במדרג גדולה ביותר מפי 2 מהעיר השנייה. מאפיין בעיקר את המדינות המתפתחות.
- **סיבות** - גורם היסטורי של שלטון קולוניאלי שהתמקד בעיר אחת שלרוב שימשה כעיר נמל, עיר מסחר, ועיר שלטון.
- הגירה פנימית מהכפרים אל העיר הגדולה, לרוב היא עיר בירה, המהווה מוקד כלכלי-שלטוני-תרבותי.
- במדינות מפותחות שהיה או יש בית מלכות ניתן לראות מצב של עיר ראשה מבחינה מספרית, אך לא מבחינת מאפייני ובעיות העיר.
-
- **מדרג דו ראשי** - מצב בו מצויות במדינה 2 ערים גדולות שההפרש ביניהן קטן אבל בין שתיהן לבין העיר השלישית במדרג יש הפרש גדול ביותר מפי 2. מדרג זה יכול להיות גם במדינה מפותחת (אוסטרליה) וגם במדינה מתפתחת (ברזיל, הודו, סוריה).
-

מדרג חסר/לא תקין - עיר ראשה

- ☐ במדינות המתפתחות נמצא מדרג לא תקין/חסר כלומר רוב הישובים הם כפרים קטנים, מספר מצומצם של ערים בינוניות ועיר ענקית אחת (עיר ראשה) שמשמשת בכל התפקודים כגון: עיר בירה, תעשייה, מסחר, נמל וכו'
- ☐ רוב הנטל הכלכלי מוטל על העיר הגדולה
- ☐ במדרג עיר ראשה חסרות ערים בינוניות וקטנות.
- ☐ במצב של עיר ראשה- אחוז ניכר של אוכלוסיית המדינה מרוכז בעיר ענקית אחת.
- ☐ מנתוני גודלי הערים העיר הראשה גדולה ביותר מפי שניים מהעיר אחריה במדרג
- ☐ מדרג זה נפוץ במדינות מתפתחות בהן קיימת הגירה מאסיבית מהכפרים לעיר הגדולה (לרוב הבירה)

בעיות עיר ראשה

-
- 1. מחסור במקומות מגורים, התפתחות שכונות עוני בשולי העיר.
- 2. קריסת מערכת השירותים העירונית – קושי לספק שירותי ביוב, חשמל, מים, בריאות וחינוך.
- 3. מחסור במקומות עבודה (אבטלה שגורמת לעוני ופשע) והתפתחות תופעת "כלכת הבזאר" – עבודות מזדמנות במגזר השירותים.
- 4. העמקת הפערים החברתיים-כלכליים בין תושבי העיר.
- 5. בעיות אקולוגיות: זיהום אוויר, לכלוך, איכות מים ירודה
- 6. פערים בעיר ברמת התשתיות והשירותים, פערים בין עניים המהווים את רוב האוכלוסייה לבין שכבה עשירה.

מדרג דו ראשי

- במדינות בהן התפתחו שתי ערים גדולות מאותו סדר גודל.
- גורמים וסיבות
- שתי הערים התפתחו כערים ראשיות במחוזות שונים ואז כשאוחדו לתוך מדינה אחת נוצר מצב של שתי ערים גדולות.
- במדינות פדרליות (ארה"ב, הודו, גרמניה, ברזיל, אוסטרליה")- בהן בכל אחת ממדינות הפדרציה ישנה עיר ראשית גדולה אך ביחס לכל המדינה נוצר המצב של שתי ערים גדולות
- סיבות פוליטיות והיסטוריות
- לעיתים ניתן למצוא מדרג של שתי ערים גדולות המתחרות זו בזו = מדרג דו ראשי.
- דוגמאות: ברזיל: סאו פאולו וריו דה ז'נרו, סוריה: דמשק וחלב, אוסטרליה: מלבורן וסידני

שאלת בגרות ערים ועיור -אוסטרליה

4. ערים ועיור

עיין בטבלה שלפניך, שבה מוצג גודל האוכלוסייה בחמש הערים הגדולות באוסטרליה.

גודל האוכלוסייה בערים הגדולות באוסטרליה

העיר	מספר התושבים (2003)
סידני	4,201,500
מלבורן	3,598,700
בריסביין	1,733,200
פרת	1,433,200
אדלייד	1,119,900

א. תאר את המדרג העירוני של אוסטרליה. (15 נקודות)

ב. בקנברה, בירת אוסטרליה, מתגוררים כ-325,000 תושבים.

הצג שיקול אפשרי אחד לבחירת קנברה לעיר בירה, והבא הסבר אחד למספר הקטן

יחסית של תושביה. (10 נקודות)

שאלת בגרות- ונזואלה/ונצואלה

- לפניך נתונים על מספר התושבים בערים הגדולות בונצואלה:
 - קרקס - 3,800,000
 - מרקיבו - 1,350,000
 - ולנסיה - 1,250,000
 - ברקסימנטו - 750,000
 - סיווד גוינה - 600,000
- קבע מהו המדרג העירוני בונצואלה. הסבר קביעתך.
- ב. תאר שני גורמי מיקום לכל אחת מהערים הבאות - מרקיבו וסיווד גוינה.
- ג. הסבר את הבסיס הכלכלי של כל אחת מהערים בהתייחס לגורמי מיקומה

אינדונסיה

- העיר מספר התושבים
- ג'קארטה (Jakarta) (9.3 מיליון נפש)
- סורבייה (Surabaya) (3.5 מיליון נפש)
- באנדונג (Bandung) (2 מיליון נפש)
- מדאן (Medan) (1.5 מיליון נפש)
- פאלמבאנג (Palembang) (1 מיליון)
- סמארנג (Semarang) (500,000)
- א. ציין מהו המדרג העירוני באינדונזיה. נמק את תשובתך
- ב. הסבר שני גורמים המסבירים את היותה של ג'קרטה עיר הבירה

סוריה – מדרג עירוני

• העיר מספר תושבים

• דמשק 4,500,000

• חלב 3,000,000

• חומס 870,000

• לטקיה 550,000

• חמה 450,000

• מהו המדרג העירוני הנראה בטבלה?

• מה יכולות להיות הסיבות להיווצרות מדרג כזה?

שאלה בנושא תפרוסת אוכלוסייה, גורמי מיקום, ומדרג עירוני בקנדה

- א.תאר את תפרוסת האוכלוסייה בקנדה: דגם התפרוסת, אזורים צפופים ודלילים
- ב.הצג שני הסברים: הסבר אחד לצפיפות האוכלוסייה, והסבר אחד לדלילות האוכלוסייה.
- לפניך נתוני אוכלוסיית הערים הגדולות בקנדה- קנדה מונה 35 מיליון נפש
שם העיר	גודל האוכלוסייה בעיר	גודל האוכלוסייה במטרופולין
טורונטו	2.6 מיליון	6 מיליון
מונטריאול	1.9 מיליון	3.8 מיליון
ונקובר	800.000 נפש	2.5 מיליון
אוטווה	900.000 נפש	1.2 מיליון
- ג. ציין מהו המדרג העירוני בקנדה.
- ד. הסבר 2 גורמי מיקום אשר סייעו להתפתחותה של טורונטו ולהפיכתה לעיר הגדולה ביותר בקנדה.

תפקוד כלכלי וגורמי מיקום

- לזהות את גורמי המיקום והתיפקוד / הבסיס הכלכלי של העיר - עיר נמל, עיר תעשייתית, מרכז מסחרי, עיר תיירות או תיפקוד מנהלי בעיקר (קנברה באוסטרליה, אוטווה בקנדה, וושינגטון בארה"ב).
- יש להבחין בין עיר בירה מנהלית לבין "עיר בירה" כלכלית לדוגמא: ניו יורק מול וושינגטון בארה"ב, ת"א מול ירושלים בישראל, סידני מול קנברה באוסטרליה, טורונטו ומונטריאול מול אוטווה בקנדה.
- מדרג עירוני - יכולים לבקש על סמך נתונים מספריים של גודל ערים לקבוע את סוג המדרג במדינה.
- לדעת לזהות מדרג עירוני לא מאוזן = מדרג "עיר ראשה" - מצב של עיר אחת עם הרבה מאוד תושבים ואשר גדולה ביותר מפי 2 מהעיר השניה אחריה. זה נפוץ במדינות עולם שלישי.
- מדרג עירוני מאוזן - אופייני למדינות מפותחות. יש הרבה יישובים עירוניים גדולים, בינוניים וקטנים. העיר הראשונה גדולה בערך עד פי 2 מהעיר השניה, בערך פי 3 מהעיר השלישית וכו'. ככל שרמת הפיתוח גבוהה יותר יש יותר פעילות תעשייתית ומסחרית במדינה ולכן יותר יישובים עירוניים ואין מצב של עיר אחת ענקית.
-
- **לרוב, בשאלון הבגרות מצרפים טבלת נתוני גודל ערים, במידה ולא נותנים נתונים מספריים צריך לבדוק את המדרג במפה פיסית בסימנים המוסכמים של גודל הערים - גודל הסימן ליד כל עיר ככל שהסימן גדול יותר העיר גדולה יותר.**

גורמי מיקום ערים

- **תנאי המיקום** של העיר הוא המיקום הגיאוגרפי של היישוב, המיקום במרחב בהתאם לשושנת הרוחות ועל פי נתוני הרשת הגיאוגרפית. המיקום גם כולל התייחסות למרחק הגיאוגרפי של היישוב ביחס ליתר חלקי המדינה.
הכוונה **בתנאי איתור** של העיר הוא בתנאי האתר: תנאים טופוגרפיים, אקלימיים ואחרים. למשל: המקום שוכן סמוך למפרץ טבעי, השטח מישורי או רמתי וכו', תנאי האקלים במקום ממוזגים, קיצוניים וכד'...
- בסעיף זה נעשה שימוש בעיקר **במפה הפיזית** לצורך התייחסות לתנאים הטופוגרפיים, **במפת האקלים** לצורך תיאור מאפייני האקלים **ובמפה הכלכלית**, לצורך זיהוי הזיקה בין המחצבים ומשאבי הטבע והפעילות החקלאית לבין התפתחותה ותפקודה של העיר.

העברת עיר בירה, או הקמת עיר בירה חדשה

- מהם הסיבות להעברת עיר בירה ממקום למקום? או הקמת עיר בירה חדשה?
 - א- התפוצצות אוכלוסיה בבירה וניסיון להפחית ולהוריד לחץ כלכלי ואקולוגי מהבירה,
 - ב- רצון למקם את הבירה במרכז המדינה ולהרחיקה מהגבול, או מאזור החוף.
 - ג- רצון לפזר אוכלוסיה, רצון לפתח אזורים נחשלים ואחרים במדינה.
 - ד- רצון להתנתק מהעבר הקולוניאלי (אם הבירה היא לחוף ים) ולהקים עיר בירה שתסמל ותייצג את המדינה טוב יותר.
 - ה- המצאות מחצבים באזור המועדף